

قطعه نامه

"اولین همایش ملی مدیریت خاک و آب در تولید گندم"

اولین همایش ملی «مدیریت خاک و آب در تولید گندم» با محوریت موسسه تحقیقات خاک و آب و با همکاری دستگاههای اجرایی، تحقیقاتی و دانشگاهی در روز هجدهم آذر ماه 1393 با حضور معاونین وزیر جهاد کشاورزی، مدیران اجرایی، پیشکسوتان، اساتید، پژوهشگران، کارشناسان، متخصصین صاحب نظر و دانشجویان در قالب نه محور شامل:

- 1- حاصلخیزی خاک
 - 2- کودهای شیمیایی، آلی و زیستی
 - 3- نقش کلان آب در تولید پایدار گندم
 - 4- مدیریت منابع آب
 - 5- مسائل فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی
 - 6- تولید گندم و اقتصاد مقاومتی
 - 7- شناسایی توان تولید اراضی در زراعت گندم
 - 8- مسائل زیست محیطی، کشاورزی حفاظتی و مدیریت تولید با آبهای نامتعارف
 - 9- مدیریت تولید گندم با آبهای نامتعارف
- برگزار گردید. از مجموع 143 مقاله رسیده به دبیرخانه همایش 114 مقاله توسط کمیته علمی همایش برای ارائه انتخاب گردید، 14 مقاله شفاهی و 100 مقاله پوستری ارائه شد.

گندم از محصولات استراتژیک بوده و به طور عمده برای تولید نان که از محصولات پرمصرف جامعه محسوب می شود، به مصرف می رسد. اهمیت اقتصادی گندم چه از نظر تولید و چه از نظر تغذیه در دنیا بیش از سایر محصولات کشاورزی است. گندم مهم ترین گیاه روی زمین بوده و سازگاری زیادی با اقلیم های مختلف دارد. سطح زیر کشت گندم در کل کشور حدود 6/4 میلیون هکتار برآورد شده که از این میان سهم اراضی آبی 38/7 درصد و سهم اراضی دیم حدود 61/3 درصد است. همچنین میزان تولید گندم کشور حدود 12/3 میلیون تن برآورد شده که سهم اراضی آبی در تولید گندم حدود 70 درصد و سهم اراضی دیم 30 درصد می باشد.

برای دستیابی به خودکفایی در تولید گندم به عنوان یک محصول استراتژیک در کشور تاکنون برنامه های متعددی توسط وزارت جهاد کشاورزی اجرا شده است. بنابر سیاست های این وزارت خانه به مدت 5 سال و با افق دوازده ساله و تا انتهای برنامه چشم انداز 20 ساله توسعه کشور در سال 1404 می بایست تولید گندم در واحد سطح افزایش یابد. تاکنون برای تولید گندم و دیگر محصولات کشاورزی فشار زیادی بر منابع آب و خاک وارد گردیده و پایداری آنها به مخاطره افتاده است. برداشت بیش از حد از منابع آبی علاوه بر کمیت، کیفیت آب را نیز کاهش داده است. قطعه نامه این همایش با توجه به موارد مطروحه در سخنرانیهای کلیدی، مقالات و مجموعه مباحث مطرح شده در جلسات همایش، تهیه گردیده که در آن شرکت کنندگان پیگیری موارد زیر را مورد تاکید قرار دادند:

- توجه به مباحث اقتصادی آب در زراعت گندم در راستای بهبود مدیریت تقاضا و مصرف آب.

- عملکرد شرایط پژوهشی کشور در حد پژوهشهای دنیاست. لذا ضروری است زمینه انتقال نتایج پژوهشهای کشاورزی به مزرعه زارعین فراهم شود.
- با توجه به اینکه مهمترین منبع محدودکننده تولید در کشور آب است، پیشنهاد می‌گردد در ارزیابی کشاورزان برای معرفی کشاورزان برتر شاخص بهره‌وری استفاده از آب جایگزین شاخص عملکرد شود.
- تدوین دستورالعمل‌های کاربردی برای مدیریت خاک و آب در زراعت گندم با تکیه بر نتایج و دستاوردهای پژوهشی و تجارب کشاورزان پیشرو ضروری است.
- نگاه به افزایش تولید با در نظر گرفتن بایستی پتانسیل‌ها و توان اکولوژیکی اراضی، منابع آب و مسائل زیست محیطی باشد.
- ضروری است مسائل خاک و آب در کنار سایر مسائل اثرگذار بر تولید گندم از جمله مسائل اقتصادی به صورت تلفیقی در نظر گرفته شود.
- به منظور افزایش عملکرد گندم در مقطع فعلی افزایش دانش کشاورزی به ازای هر هکتار سطح زیر کشت ضروری است.
- با توجه به کاهش کمیت و کیفیت آبهای زیرزمینی (از جمله شوری و تغییر نسبت Ca/Mg) و نیز افزایش سطح اراضی شور مدیریت مناسب و بهینه حاصلخیزی خاک و تغذیه گیاه برای تولید گندم در شرایط ویژه الزامی می‌نماید.
- کشاورزی حفاظتی مبتنی بر حداقل خاک‌ورزی، حفظ بقایای گیاهی، رعایت تناسب مناسب، راهکاری مناسب برای جلوگیری از تخریب خاک، حفظ مواد آلی و به ویژه حفظ رطوبت خاک می‌باشد که شایسته است با بهره‌گیری از توان تولیدکنندگان داخلی ماشین آلات با انجام کارگروهی نسبت به گسترش و ترویج بیشتر آن اقدام نمود.
- نگاهی به سطح زیر کشت گندم در جهان و تغییرات آن طی سالهای گذشته حاکی از آن است که اگرچه در دهه‌های گذشته افزایش تولید به واسطه افزایش سطح بوده است. اما در دهه‌های اخیر افزایش تولید مرهون افزایش عملکرد در واحد سطح می‌باشد. شواهد حاکی از این است که در مقطع فعلی ظرفیت زیستی (Biocapacity) اراضی از ردپای بوم-شناختی (Ecological Footprint) اراضی تحت کشت گندم کشور کمتر است. تنها راه برای کاهش فشار بر منابع استفاده کارآمد از طریق افزایش کارایی بهره‌وری از منابع پایه آب، خاک، هوا و نهاده‌ها با مدیریت درست می‌باشد.
- توجه به حفظ و افزایش کربن آلی در خاکهای کشاورزی ایران به ویژه از طریق کشاورزی حفاظتی یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر در تولید پایدار گندم به شمار می‌رود.
- از آنجا که آمارها حاکی از مصرف نامتعادل کود در خاکهای کشاورزی می‌باشد، برنامه‌ریزی جهت بهینه‌سازی مصرف کود در کشور ضروری است.
- نگرش تلفیقی به مدیریت منابع خاک و آب به ویژه در اراضی حاشیه‌ای به منظور بهبود کارایی زراعی و عملکرد گندم اهمیت ویژه‌ای دارد.
- برای برنامه‌ریزی استفاده بهینه از اراضی و حصول عملکرد اقتصادی گندم، توجه به توان تولید اراضی و مدیریت برنامه کشت متناسب با پتانسیل اراضی ضروری است.
- در شرایط فعلی نظارت جدی بر کیفیت کودهای داخلی و وارداتی کشور بسیار حائز اهمیت است.
- با توجه به شرایط اقلیمی کشور، تقویت تحقیقات در زمینه مدیریت تولید گندم در مناطق سردسیری بایستی مورد توجه قرار گیرد.

با تشکر و آرزوی توفیق